

hoc exemplum, quod ad ipsos minime pertinebat propositum est? Quorum ilis modum ea vtiendi potestate, quam nunquam habuit erant tradidit. Nō ergo potestate negat, sed inter ynum fecularis, & Ecclesiastice potestatis differunt ponit, & secundares magistratus plerumq; ambitione, & dominandi cupiditate potestate exercantur. Ecclesiastici humiliter, modeste, & viae Petrus, non dominantes in clericis, sed forma facti gregi, iepistolais c. 5. Repte Leo Ap. 55. Et ille vere erit magnus, qui fuerit totius ambitionis alienus, dicere Domino. Quicquid, voluerit inter vos maior fieri, sit vester minister: & quicquid, voluerit inter vos primus esse, erit vester scrinus: sicut filii homini non venit ministrare, sed ministrari. Et tamen hac illi tunc intenditur, his q; pugnabo, q; pugnabo, ut cresceat, & de infinitis ad summa transire. Vide que de hac re, deque toto re-
liquo capite apud Mathathum diximus.

CAPVT XI.

Tum appropinquarent Ierosolymam, & Bethania ad Montem olivarium, misit duos ex discipulis suis, 2. ait illis: Ite in castellum, quod contra vos est, & statim introcuntes illic, inuenientis pullum ligatum, super quem nemo adhuc hominum sedis, solute illum, & adducite, 3. Et si quis vobis dixerit: Quid facitis? dicite, quia domino nostro eris: & continuo illum dimittite huc, 4. Et abeuntis inuenierunt pullum ligatum ante ianuam foris in budo: & soluerunt eum, 5. Et quidam de illic stansibus dicebant illis: Quid facitis soluente pullum? 6. Qui dixerunt eis sicut precepistis illis Iesu & dimiseroiunt eis, 7. Et duixerunt pullum ad Iesum: & imponebant illi vestimenta sua, & sedis super eum, 8. Multi autem vestimenta sua traxerunt in via: alij autem frondes cedebam arboribus, & sternebant in via, 9. Et qui praebabant, & qui sequerentur clamabant, dientes Hosanna, 10. Benedictus qui venit in nomine domini: benedictum quod venit regnum nostrum David: Hosanna in excelso, 11. Et introuit Ierosolymam in templum: & circumspicit omnibus, cum iam vespera esset hora, exiit in Bethania cum duodecim, 12. Et alia de cum exirent a Bethania, exiuit, 13. Cumque vidisset a longe sicum habentem folia, venit, squid forte inuenient in ea, & cum venisset, sed eam, mali inuenit prae ter folia non enim era tempus flororum, 14. Et respondentes dixit ei: Iam non amplius in aeternum ex te fractu' quisquam madiucent. Et audiabant discipuli eius, 15. Et veniens Ierosolymam, et introuisset in templum, capit ecclie videntes, & ementes in templo: & mensas numulariorum, & cathedras videntium columbas euerit, 16. & non sinebat et quisquam transferret vas per templum, 17. & docebat, dicens eis: Nonne scriptum est: Quia dominus meus, domus orationis vocabitur omnibus gentibus? Vos autem fecissem speluncam latronum, 18. Quo andito principes sacerdotum, & scribi equarebant quomodo cum perderent: timabant enim eum, quoniam uniuersa terra admirabatur super doctrina eius, 19. Et cum respergat facta esset, egrediebatur de ciuitate, 20. Et cum mane transiret, iudicabat curiam aridam factam, 21. radibus, 22. Et recordatus petrus, dixit: Rabbi, ecce sicut omni male dixisti, aruit, 22. Et respondens Iesu ait illis: Habeat fidem dei, 23. Amen dico vobis, quia, quicunque dixerit lucis monte: Tollere, & mittere in mare, & non loabit auerit in corde suo, sed crediderit, quia quodcumque dixerit, fiat, factum est ei, 24. Proprieitate dico vobis, omnia quecumque orantes petitis, crediti quia accipietis, & cuenient vobis, 25. Et cum sis stabitis ad orandum, dimittite, si quid habetis: aduersus aliquem: ut & Pater vester qui in celis est, dimittatis vobis peccata vestra, 26. Quod si vos non dimisiritis: nec Pater vester qui in celis est, dimittit vobis peccata vestra, 27. Et venient rursum Ierosolymam. Et cum ambularent in templo, accedunt ad eum summi sacerdotes, & scribi, & seniores, 28. & dicunt ei: In qua potestate haec facis? & quis dedit tibi hanc potestatem ut ista facias? 29. Iesu autem respondebat, ait illis: Interrogabo vos & ego vnum verbum, & respondete mihi: & dicam vobis in qua potestate hec faciam, 30. Bap'tismus Ioannis, de celo erat, ex hominibus? Respondete mihi, 31. At illi cogitabant secum, dicentes: Si dixerimus, De celo, dicet, Quare ergo non credidistis? 32. Si dixerimus, Ex hominibus, timemus populum, omnes enim habebant Ioannem quia vera propheta es, 33. Et respondentes dicunt Iesu: Nescimus. Et respondens Iesus ait illis: Neque ego dico vobis in qua potestate hec faciam.

IN CAP. XI.

Est *commentarius in Matthæum capite 21. t. 1. c. 2. 19. in- telligetur.*
18. *Quo audito. I Quasi & facto, & oratione Chri- sti extimulati essent, vt confusa de eius more agi- arant. Euthy. egi. huc eis c. 29. quoniam est regi ex egypto, & cū audissent Scribe, & principes ficeretur.*
Timebant enim eum, quonia vniuersitas curva admirabatur super doctrinam eius. Timebat, vnde letariori eos oportebat, q. vniuersis populis admiratus eum fe- queretur. Timebat, ne iphi deserteretur, suamq. au- cloritatem, q. ut si loipos, maxima apud omnes erat, amitterent. Quia etiam ratione apud Ioan. c. 11. 47-48. cui videntis miraculum q. que fabrificum, & Bethphage, in Bethphage, & Bethaniam, utpud Matthæum capite 21. t. 1. & a- pud Lucam c. 19. 29. etiBeda, & Strabu non legit. Bethphage. Quæ sequuntur vñque ad vers. 8. ex

IN MARCI CAP. XII.

Sicutius quia hic homo multa signa facit? Si dimittimus enim, sicut omnes credunt in eum, & venient Romani, & tollent nostrum locum, & gentem. Aut timebant eum, id est non sudiebant manus in eum iniurie metu placibus, quae eum vniuersa sequeratur, ut apud Lucam 19.47, & 48. **P**rinces apud eisdem, & scribi, & principes plebis queabant eum perdere, & non inuenient. It, quid faceret illi, omnium enim populus suspirans erat, audire eum. **E**t cum vestrum facta est, credetis autem de ciuitate? Verbum ergo edidet, ut non solum actum, sed et cōstitudinem etiam significaret. Solebat enim singulis diebus vesperi Bethaniam secedere, ut hospitium haberet, manu vero redire Ierosolymam, ut in templi doceret, ut colligunt ex Luca e. 21.37. & 22.30. quod scribitur conuentus diebus, Dominice, lune Martis; di vero Mercurii, & Iouis Be- prius reconciliari fratris tuo. Hoc ergo est stare ad orandum, aut ad offrandum esse ante altare, esse ante Deum. Pronuntiata etiam a Christo fuit haec sententia Matth. 6.14. Hanc fortasse Marcus suo hic loco non posuit, sed cum de oratione mentionem fecisset, adiunxit etiam hoc, quod ad orationem maxime pertinet, ut videtur Hieronymus, aut quique Author ille est, existimare. Eti si valde credibile hanc sententiam non semel, nec vno tantum loco, sed sapientis ac pluribus recepti, dicitur, ut in anno 2000 a. d. i. in ecclesiis quoque illi apud Platonem. Itaque non contentus Christus id iam his apud Matthäum e. 5.24. cap. 6.14. verbis docuisse, proposita etiam ea de re parabola in animis fixis Matth. 18.21. Quibus locis, quid haec fibi vellet, sententia declarauimus.

louis Be-
quo, vi Pa-
nā redit.
ad ap- pō-
andū. Opi-
audinem lu-
ca, ha. 5.
at stare co-
4. Vbi alia
ad altare &
aliquid ad-
stare, & vade

Tentis declaramus.
Si quid habet aduersus aliquem.] Animaduertat
lector alio sensu dici hic, habere aliquid aduersus
aliquem, & apud Matthauum ca. 5. 24. Nam illic est
in iurium scissile, hic accepisse. Veretur enim, &
qui fecit, & accepit iniuriam, dicatur aliquid adver-
sus alterum habere, quia vicisim vterque alterum
odit. Sed qui fecit, timerit: quia accipit iniuria,
cupid, queritur videt amorem. Reliqua vñq;
ad finem capituli ex Matthai
commentariis in-
telligentur.

CAPVT XII.

T' caput illis in parabolis loqui: Vineam pastinavit homo, & circumdedit septem, & fodit lacum, & adiuvavit turrim, & locauit eam agricola, & peregre proscutus est. Et misit ad agricolam in tempore feruam, ut ab agricolis aciperet de fructu vineam. 3. Qui apprehensum cum caderent, & dimiscerunt vacuum. 4. Et iterum misit aditos alium feruam, & illam in capite vulneraverunt, & contumeliam assererunt. 5. Et rursum alium misit, & illum occididerunt: & plures altos: quodam cedentes, alios vero occidentes. 6. Adhuc ergo unum habens filium clarissimum: & illum misit ad eos noui simum, dicens: Quia reuerebuntur filium meum. 7. Colonii autem dixerunt adiuvem: Hic est heres: venuit occidamus eum: & nosfrater hereditas eum. 8. Et apprehendentes eum, occidierunt & eiecerunt extra vineam 9. Quid ergo faciet Dominus vinee? Venerit, & perdet colones: & dabit vineam aliis. 10. Ne scripturam hanc legimus: Lapidem quem reprobaverunt adficiantur, his facient. 11. In caput anguli: 12. A Domino factum est istud, & est mirabile in oculis nostris. 12. Et querebant eum tenere: & timuerunt turbam, cognoverunt enim quoniam ad eos parabolam hanc dixerit. Et reliquo eum abierunt. 13. Et mitiuit ad eos quodam ex Pharisaeis & Herodianiis, ut eum caperent in verbo. 14. Qui venientes dicunt ei: Magister, siimus quia veraces, & non curas quemquam: nec enim vides in faciem hominum, sed in veritate vnde Dei docens, licet dari tributum Cesarri, an non dabimus tis. 15. Qui sicut veritatem illorum, ait illis: Quid me tentatis: afferte milii denariorum ut videam. 16. At illi attulerunt ei. Et ait illis: Cuius est imago hec, & inscriptio? Dicunt et Cesaris. 17. Respondens autem Iesus dixit illis: Redde iugurtha qui sunt Cesaris, Cesaris: & qui sunt Dei Deo. Et nubabant in super eo. 18. Et venerabatur eum ad eum Sadduceus, qui dicuntur circuiter: non es? & interrogabat eum ducens vires. 19. Magister, Moyses nobis scripsit, ut si cuius frater mortuus fuerit, & dimiscerit uxorem, & filios non reliquerit, accipiat frater eius uxorem ipsius, & reficiat semen fratris suo. 20. Septem ergo fratres erant: & primus accepit uxorem & mortuus est non reliquo semine. 21. Et secundus accepit eam, & mortuus est & nec iste reliquit semen. Et tertius similiter. 22. Et accepserunt eam similiter septem: & non relinquenter semen. Non solum omnia destinata est & mulier. 23. In resurrectione ergo cum resurrexerint, cuius de his erit uxor? Septem enim habuerunt eam uxorem. 24. Et respondens Iesus, ait illis: Nonne ideo eratis non scientes Scripturas, neque virtutem Dei? 25. Cum entra a mortuis resurrexerint, neque rubent, neque nubentur, sed sunt angeloi in celis illi. 26. De mortuis autem quod resurgent, non legis in libro Moysi, super eum, quomodo dicerit illis Deus. Inquiebas: Ego sum Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Jacob. 27. Non est Deus mortuorum, sed vivorum. Vos ergo multum erratis. 28. Et accessit unus de Sribis, qui adierat illos conquerentes, & videns quoniam bene illis responderent, interrogavit eum quod es? et primum omnium mandatum. 29. Iesus autem respondit ei: Quia primum omnium mandatum est: Audi israel, Dominus Deus tuus, Deus unus ut es. 30. & diligere Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua, & ex tota virtute tua. Hoc est primum mandatum. 31. Secundum autem simile est illa: Diliges proximum tuum tanquam teipsum. Maius horum aliud mandatum non est. 32. Et ait illi Sriba: Bene Magister, in veritate dixisti, quia unus est Deus, & non est alius praeter eum. 33. Et ut diligatur ex toto corde, & ex toto intellicili, & ex tota anima, & ex tota fortitudine;

& diligere proximum tanquam seipsum, maius est omnibus holocaustis, & sacrificiis. 34. Iesu autem videns quod sepius interrespondeisset, dixit illi: Non es tu longe a regno Dei. Et nemo iam audiebat eum interrogare. 35. Et respondens iesu dicebat, doceens in templo: Quomodo dicunt scribi Christum filium esse David? 36. Ipse enim David dicit in spiritu sancto: Dicit dominus dominus meus, sed a dexteris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. 37. Proferre David dicit eum dominum, & unde est filius eius? Et multa turba cum libenter audiuit. 38. Et dicebat eiis in doctrina sua: Cauete a scribis, qui volunt in solis ambulare, & saluari in foro soror. 39. & in primis cathedris sedere in synagogis, & primos cubiti in canis: 40. qui propter deuorum domos viduarum sub obtento prolix & orationibus si accipient, prolixius iudicium. 41. Et sedens Iesu contra gazophylacium, aspicebat quoniam turba facta erat in gazophylacium, & multi diuite: ut labant multa. 42. Cum cives set autem vidua una pauper, misera duo minuta, quod est quadrans. 43. & conuecans de scipulis suis, att illis: Amen dico vobis, quoniam vidua haec pauper plus omnibus misit, qui miserunt in gazophylacium. 44. Omnes enim ex eo, quod abundabat illis, miseruntur: haec vero de penuria: ut omnia quae habuit, misit totum velut suum.

IN CAPVT XII.

Et cepit illus in parabolis loqui.] In parabolis Christum locutum fuimus dicit, cum vnam tantum illius parabolam reciteret, indicans se alias prætermittere. Et vero ita est; nam Matthæus ca. 21. 28. & 22. 1. duas præter hanc parabolam ponit à Christi tunc diætas: alteram illam hominis duos habentis filios, quorum alter iussus à patre in vineâ laboratum ire respondit se iturum, nec it; alter cù se iturum negauit, it. cap. 21. 28. 29. alteram illam regis, qui cum fecerat nuptias filio suo, misterium, qui invitatus vocaret; qui alio ali prætexte nire noluerunt. Totum verò hoc caput vñque ad ver. 41 in Matt. c. 21. & 22. 23 tractatum est.

*longe asperguntur, et aduersus eum viri patrum regis petti-
li. L. L. L. niam sine thesaureum, ut Curius, & Meli terribunt
proprié declarat; inde factum, ut omne diuinarū
genus, gaza diceretur. Omnis Macedonum gaza, quæ
Cic. lib. 2. se fuit maxima, inquit ille, potius est Paulus. Quid deo-*

Cic. lib. 12. de fuit maxima, inquit illi, potitus est Paulus. Propterea vero Græcis seruare est. Hinc γεγάγενος gazophylacium dictum est, quas leucus vbi templi thefaturus condebarat, qui quia ex oblationibus potissimum confitabat, ab Hebreis ἡρακλῆς ἀπὸ τοῦ θεοῦ δικτύον offendo dictus est. Erat etsi in templo eiusmodi locus duplex, ut hoc enim loco Beda obser-

*43. Et convo. ans discipulos [iustos]. Lucas 12.21. non
declarari discipulos Christi vocatos suos. Mar-
cuis id expressit indicans, ut opinor, aliquid in eo
fuisse mysterii, certe continet. Nolunt, fortasse vidu-
am, vi nuidam vitaret, laudare publice, omnique
populo praferre; aut non existimat ut alios quam
discipulos fuos sionenses , quibus id exponeretur,
auditores esse.*

etiam postea commissum recensuerunt et adhuc hinc re-
centu[m] conjectura potest nihil nisi de industria fe-
cisse, id est verbum, quo statim virtut[er] Graecum in-
dicat *thymo* *africu[m]bar*, considerabat, quia in hos se-
disset, ut eos, qui dona in *gazophylacium* conicie-
bant, contemplaretur, & aliquid inde doctrinæ ad
discipulos denuarer.

Quonodo turbas daret as in gazophylacium.] Viderunt citoleti vetus interpres id verbum ~~scilicet~~ varie versuisse, ut indicaret diuersio sensu a Christo dictum fuisse. Nam hic bi versit, iactare, cum de turba loquitur quod ostentationis causa ita in gazophylacium mittebas, vi, iactare, maiore sonitu doni magnitudinem declarans. Verbu autem sequente, cum de vidua loquitur, quo duo iecit minuta, non dixi iactasse sed misisse, siue vt pecunia ex guitarre, siue vt modum cauendi modestum, & ab omniāl enūm ostentatione significarer.

Et multi iactabant multa.] Non est sensus varios

793 ligens lector non virtuperari eos, qui magnâ tempore pecuniam offerebant, sed viduum illis minorum offertentem pecuniam propter maiorem charitatem anteferrineq[ue] improbari, sed laudari à Christo oblationes eas, quas in ministerium, ornatumq[ue] templi oferuntur. & vt *Acta*. 21. 4. in *Numen Dei*: A noni quidâ hereticis in sacrificiis, & organista: fieri velinolunt; ad gerenda vero corâ Catholice s[an]cti principes bella, eorumq[ue] regnorum fuor[um] possi- fione deturba[n]dos ipsi in suis templis, in suis con- cib[us] ita factant, ut ea plerumq[ue] illis h[ab]enda- ria concionum causa sit.

CAPVT III.

Tum egredetur de ieplo, aut illi vnu ex discipulis suis: Magister, aspice quales lapides
& quales structuræ: Et respondens Iesus, aut illi: Vides haec omnes magnas adificationes? Non relinquetur lapis super lapide, qui non destratur. 3. Et cum sedaret in monte olivæ: dicas: 4. Dic nobis, quando ista fieri? & quod signum erit, quando haec omnia incipiunt consummari? 5. Et
respondens Iesus caput dicere illis: Vide te ne quis vos seducat: 6. multi enim venient in nomine meo dicentes,
qua ego sum: & multos seducant. 7. Cu[m] audieritis autem bella: & opiniones bellorum, mutate itis: apor-
tatis enim haec fieri sed nondū finis. 8. Exsurget enim gens contra genit. & regnum super regnum: & erunt
terremotus per loca, & famæ. Initium dolorum huc: 9. Videate autem vos metropoli: Traedent enim vos in
conclavis, & in fängis, vapulatis, & ante presides, & reges stabitis propter me, in testimonio illis: 10.
Et in omnibus gentes primum eropite predicatori: Euangelium: 11. Et cum duxerint vos traedentes, nolite prece-
gitare quid loquamini: sed quod datu[m] vobis fuerit in illa hora, id loquimini non enim vos estis loquentes,
sed Spiritus sanctus: 12. Traedent autem fratres fratrem in morte, & pater filium: & consurgent filii in pa-
rentes, & morte afficiunt eos: 13. Et critis odio omnibus propter nomen meum. Qui autem sustinuerit in
fine, hic saluus erit: 14. Cum autem videbitis abominationem desolationis stantem, ubi non debet, quile-
git, intelligat: tunc qui in Iudea sunt, fugiant in montes: 15. & qui super tecum, ne descendat in dominum,
ne intraret ut tollat quid de domo sua: 16. & qui in agro erit, noueretur rati re tollere vestimentum
suum: 17. & ait autem pregnabitibus, & nutriti bus in illis diebus. Orate vero ut non habemant sicut: 18. Erunt
enim dies illi tribulationes tales, quales non fuerint ab initio creature, quam condidit Deus: 19. sicut nunc neg-
uent: 20. Et nisi brenneret Dominus dies, non fuisset salua omnis caro: sed propter electos, quo elegit, bre-
vianuit dies: 21. Et tunc si quis vobis dicerit: Ecce hic est Christus, ecce ille, nec credideritis. 22. Exegi genit Ezech 32:
enim p[re]fudochristis, & p[re]fudoprophetis, & dabunt signa, & portenta ad seducendos, si fieri potest, etiam
electos: 23. Vos ergo videite: ecce predixi vobis omnia: 24. Sed in illis diebus post tribulationem nullam sol-
conterebitur: ergo luna non dabit splendorum suum: 25. & stelle caluerunt incidentes, & vorantes, que-
nunt, monsuntur: 26. Et tunc videbunt filium hominis venientem in rubibus cum virtute uul-
ta & gloria: 27. Et tunc mittet angelos suos, & congregabit electos suos quaque ventis, & summo terro-
risque ad summum cali: 28. & sicut autem dicit parabolam: Cum iam ramus eius teneri fuerit, & nata
fuerint folia, cognoscitis quia in proximo sit est: 29. sic & vos cum videbitis haec fieri, citote quidam in pro-
ximo sit in osiris: 30. Amet dictu[m] vobis, quoniam non transibit generatio haec, donec omnia illa sunt: 31.
Calum, & terra transibunt, verba autem mea non transibunt: 32. De die autem illa, vel hora in modo est,
neque angeli in celo, neque filius, nisi Pater: 33. Videate, vigilate, & orate: ne genuim quando dico: 34. q[uo]d
sicut homo, qui peregit profectus reliquit domum suam, & dedit ferni sua patestatem cuiusque epe-
ris, & ianitoris praecipit ut vigilat: 35. Vigilate ergo, nesciis enim quando dominus dominus venias: Jero am-
met nocte, an galli cantu, an manu: 36. ne cum veneris repente, inuenias vos dormientes: 37. Quid au-
tem vobis dico, omnibus dico: Vigilate.

IN CAPVT XII.

Et cum egedeversus de templo. Videtur discipulis illis, qui quis fuit, qui templi Christi struturā obedit, tēpus, locūque, ut illi templi pulchritudinem demonstrat; idoneū quāfūlī, si forte cōmouere eū ad cōmiserationem potest, tigre bisterio militante, salte propter templi amplitudinē, & religionē parceret: q̄ res prōris indigna, atq̄ inhumana videbentur, vt tamq; tamq; elegans templum evetererent. Nam, vt sapit Matthæus c. 24.1, diximus occasio huius historiæ videatur fuisse, q̄ Christus paulo ante vrbis euerctionē, excludim⁹ minus fuisse, vt confit⁹ ex Luc. capite 19.43; 44. obferuarunt ergo discipuli tempus, & locū, cum egedeversus ē templo, vt templi magnitudinem, elegantiamque prope conficiendam proponerent. Sed quem hominum peccata ad iram, vindictamque prouocabant, placare faxa non poterant. Simile quidam Iuda euerctioribus acciderat, vt foeraret se templi repectu seruari: iuri: qui bus Deus apud Hieremiam capite septimo, quartto, respondet. Nolite confidere in verbis mandatis cōtentes. Templum Domini, templum Domini, templum Domini est.

Et illi vnu ex discipulis suis. Mattheus c. 24.1. Acceseunt discipuli eius, vt ostenderent ei expectationes templi, Luc. vero c. 21.5. Et quibusdam interdiscipulis, quid bonis lapi dent, & donis ornatum esset. Veritatem ipsos prius inter se discipulos vt Luc. indicat, colloquitos, deinde vnum aliquem corum nomine omnium rogasse Christum, vt lapides templi, strucimus, consideraret. Ide Marcus dictio dñe vnu, Mattheus vero significat plures fuisse, quid interrogauerint, nisi malitius syllepim esse dicere, de qua figura sapo diximus, & caput totum epilogia ad Hebreos 11. exemplis plenum est.

Magister affice, quales lapides, & quales strucimus. Eſti dicit: vnde, non tam aspiceret, aut videre, quā cōfideraret, rogat tēpi magnificētia, quam in Mat-

Mat. 24.1. ex Iosepho descripsimus, vbi expostus
mus, quæ vñque ad ver. 11. reliqua sunt.
11. Et cum ducerint vos. **Huc Mat. c. 10.19.** & **Lue.**
c. 12. 11. alia occasione, aliquo tempore, ac loco à
Christo dicta referunt, cum Apolo losad prædi-
candum inter Judos mitteret Euagelium. Itaque
suspicio Marcii non suo potuisse loco, nec alia de
causa hoc dixisse, quam q. paulo ante de re
famili sermo fuerat. Vides yolum ipsius, tradit enim

A vos in concilio, & in synagogo vapulabitur. Ante pres-
des, & reges stabitis propter me in testimonium illius : &
voluit familia, aut quia simul alterum ex altero in
mœsi venerunt, aut quia sententia vnam confare
videbatur, copulare. Nisi bis forte Christus hæ-
sententia, vñalias mulcas, repetiuit. Tertiū reli-
quum caput Matthai c. 10.19. & 24.
15. fatis expost-
tum est.

CAPUT XIV.

Mat. 26.1. R AT autem Pascha, & Azyma post biduum: & querebant summi sacerdotes, & Scriba
12. 4.1. quomodo cum dolo tenebant, & occidenter. **2.** Dicebant autem: Non in die festi, ne forte
Mat. 10.6. tumultus fieret in populo. **3.** Et cum esset Bethania in domo Simonis leprosi, & recumbe-
12. 4.1. ret, venit multus habens alabastrum unguentum nardi spicatum, pretiosum, & fractio alabastri,
esset super caput eius. **4.** Erant autem quidam indigni ferentes intra semetipsos, & dicentes: *Vt quid per-*
datio ista unguenti facta est? **5.** Poterat enim unguentum iustud uenundari plus quam trecentis denariis,
& dari pauperibus. Et tremebant in ea. **6.** Iesus autem dixit: Sinite ea, quia illi molesti esis: **7.** Domini oportet
operari est in me, & semper enim pauperes habent uobiscum: & cu volueritis, potestis illis benefacere: me
autem non semper habebitis. **8.** Quod habuit, haec fecit: præuenire corpus meum in sepulturam. **9.**
14. Amē dico vobis: Vbi quecumque predicatori fuerit Euangelium iustud in uisus ero mundo, & quod fecit hac, nar-
15. rabitur in memoriam eius. **10.** Et Iudas Iscariotes unus de duodecim abiit ad summum sacerdotem, ut pro-
16. deret eum illis. **11.** Qui audientes gaui sunt: & promiserunt ei pecuniam se datus. Et querebant quo-
modo illam opportune traduceret. **12.** Et primo dicitur: *Si moritur Iesu, quando Iesu uolabunt, dicunt ei discipu-*
13. *li: Quia uis canus, & parvus tibi ut maduus Pascha?* **13.** Et mittit duos ex discipulis suis, & dicit eis: ita
14. in ciuitatem: & occurret vobis homo lagena aqua baulans sequimini eum. **15.** & quoconque introie-
16. rit, dicit domino domus, quia magister dicit. **17.** Vbi est decessus mea, ubi Pascha cum discipulis meis man-
17. dumcam. **18.** Et ipse vobis demonstrabit canum grande stratum: & illuc parate nobis. **19.** **16.** Et abierunt
18. discipuli eius, & venerunt in ciuitatem: & inuenient sicut dixerat illis, & parerunt Pascha. **19.** Ve-
20. spere antem facta, venit cum duodecim. **21.** Et discubentibus eis, & manducantibus ait Iesu: Amen
21. dico vobis, quia unus ex vobis tradet me, qui manducat mecum. **22.** At illi caperunt contristari, & dice-
22. et singulatim: *Nanquid ego?* **23.** Qui ait illis: Unus ex duodecim, qui intingit mecum manum in catino. **24.** **21.** Et filius quidem hominis uadit sicut scriptum est de eo: *ve autem homini illi, per quem filius hominis*
25. *tradetur, bonum erat ei, si non esset natus homo ille.* **22.** Et manducantibus illis, accepit Iesu panem: &
23. benedicens regat & dedit eis. **24.** Ait: Sumite hoc est corpus meum. **25.** Et accepto calice gratias agens dedit
26. eis: & biberunt ex illo omnes. **27.** Et ait illis: Hic est sanguis meus noui testamenti, qui pro multis effunde-
27. tur. **28.** Amen dico vobis, quia non ibi de hoc genime uitis usque in diem illum, cum illa bibia noua
29. in regno Dei. **26.** Et hymno dicto exierunt in monte olivarum. **27.** Et ait eis Iesu: Omnes scandalizabi-
30. minū in me in nocte ista: quia scriptum est: *Percutiam pastorem, & dispersentur oves.* **28.** Sed postquam
31. resurrexero, precedam in Galilæam. **29.** Petrus autem ait illi: Et si omnes scandalizati fuerint in te:
32. sed non ego: **30.** Et ait illi Iesu: Amē dico tibi, quia tu hodie in nocte hac, prinsq[ue] gallus vocem bis dederit,
31. ter me in negaturus: **31.** At ille amplius loqueretur: Et si portuerit me simile committeri, non teneg-
32. bo. Similiter autem omnes dicebant. **32.** Et veniunt in predium, cui nomen Gethsemani. Et ait discipu-
33. lis suis: Sedete hic donec uerē: **33.** Et assumit Petrus, & Iacobum, & Ioannē secum: & caput paucum, & redi-
34. re: **34.** Et ait illis: Tristis es anima mea: *q[uod] ad mortem suscitare h[ab]e, & uigilate.* **35.** Et ait processus Iesu paulu-
35. lū, procedit super terrā, & orabit, ut si fieri posset, tristitia ab eo hora: **36.** & dicit: Abba pater, omnia tibi
36. possibilia sunt, træsfer calice h[ab]e a me, sed non quid ego v[er]o de sed quid tu. **37.** Et venit, & inuenit eos dormi-
37. entes. Et ait Petro: Simō dormitione potius una hora uigilare: **38.** Uigilate, & orate ut non intritis in tenta-
39. tionem spiritus quid[em] protinus est, caro vero infirma. **39.** Et iterum abies orans eundem sermonem dicit: **40.** Et re-
40. uersus, denouo inuenit eos dormientes, crat, n. oculi corvi granati, & ignorauit quid res diceret: **41.** Et re-
41. uuit tertio, & ait illis: Dormite iā, & requirescite. Sufficiat uenit hora ecce filius dominus irades in manus
42. peccatorū. **42.** Surgite, camus, ecce qui me tradet, prope est. **43.** Et ad hunc loquiti, uenit in eos Iscariotes
43. unus de duodecim, & eo turbula multa cum gladiis, & lictoris, & iuniorum sacerdotibus, & scribis, & senioribus
44. Dederat autem traditor eius signum eis, dicitis: *Quicunq[ue] osculatus fuero, ipse es, tenete eum, & ducite caue-*
45. *45.* Et ait venisset, statim accedens ad eum, ait: Ave abb[us], & osculatus est cu[m] e[st]. **46.** At illi manus inicierunt in eum, &
46. tenuerunt eum. **47.** Vnus autem quid[em] de circulantibus eduxit gladium percuti seruum summi sacerdotis: &
48. amputauit illi auriculā. **48.** & ressōderet Iesu, ait illis: *Taq[ua] ad latronem existis: cum gladiis, & lictorū co-*
49. *prehendere me!* **49.** quotidie erat quid[em] eos in templo docens, & non me temuit. **50.** Sed ut implauerat Scriptu-
50. *re: 50.* Tunc discipulus eius reliquæcum, omnes fugerunt. Adolscentes autem quid[em] sequebatur eum amictus
51. sindone super nudo: & tenerunt eum. **52.** At illi reiecta sindone, ruitu profugit ab eis. **53.** Et adduxer-
53. unt Iesum ad summum sacerdotem & conuenerunt omnes sacerdotes, & scribi, & seniores. **54.** Petrus
54. autem

IN MARCI CAP. XIV.

798

autem a longe securus est cum uisque intro in atrium summi sacerdotis: & sedebat cum ministris ad ignē, **Mat. 26.1.**
& calcabat f[er]e. **55.** Summi vero sacerdotis, & omne concilium querebant ad eum testemnoniu[m] ut **56.**
cum morti traherent, nec inueniebant. **56.** Multi enim testimoniū falsum dicebant aduersus eum: &
conuenientia testimonia non erant. **57.** Et quidam surgentes, falsum testimonium fererat aduersus eum, **Isa. 2. 4. 19.**
dicentes: **58.** Quoniam nos audiueris eum dicentes: Ego disoluam templam hoc manu factum, & per
triduum aliud non manu factum edificabo. **59.** Et neque erat conueniens testimonium illorum. **60.** Et exur-
gens summus sacerdos in medium interrogauit Iesum, dicens: Non respondes quidquam ad ea, que tibi ob-
tinetur ab his? **61.** Ille autem tacebat, & nihil respondit. Rursum summus sacerdos interrogabat eum, **Mat. 24.6.**
& dixit ei: Tu es Christus filius Dei benedictus? **62.** Iesu autem dicit illi: Ego sum & videbitis filium homi-
nis sedentem a dextro virtutis Dei. & conuenientem cum rubis calice. **63.** Summus autem sacerdos sine dī-
vestimentis sua, ait: Quid adhuc desideramus teſteſ? Auditis blasphemiam: quid uobis uidetur? **64.** Qui o-
mnes condemnauerunt eum esse reum mortis. **65.** Et caperunt quidam conspicerent eum, & velare faci-
eius, & colaphis eum cadere, & dicere: Prophetaz: & ministri alapis eum cedebant. **66.** Et cum esset Petrus
in atrio deorsum, venit una ex ancillis summi sacerdotis. **67.** Et cum vidisset Petrum calefacientem in eis, a-
spiciens illum, ait: Et tu cum Iesu Nazarenus eras. **68.** At ille negauit, dicens: Neg, so[n]o, neque non quid di-
cas. **69.** Et exit foras ante atrium, & gallus cantauit. **70.** Rursum autem cum vidisset illum ancilla, caput dice-
re circulans: Quia biex illis est. **70.** At ille iterum negauit. Et post pulsū rursum qui a stabanti, dice-
bant Petro: Vere illis est nam & Galileus es. **71.** Ille autem caput anathematizare, & surare: **72.** Quidane-
scio hominem istum, quem dicitis? **72.** Et statim gallus iterum cantauit. Et recordatus est Petrus verbi, quod
dixerat ei Iesu: Primi quam gallus cantet bis, ter me negabis. Et caput sc̄lere.

CAPUT XIV.

1. R AT autem Pascha, & Azyma post biduum. **[Cō-**
2. iuncte] hæc legi debent: nec enim sensus est
3. fuisse tunc Pascha, cum ea, quia superiore ea, dicta
4. sunt acciderent: azymum vero post biduum fuisse
5. fuisse: fidei vtrumque & Pascha, & azymu fuisse
6. futura post biduum. **E**odē enim non solum die,
7. sed etiam momento vtrum inchoatur, ut apud
8. Mat. 26.20. disputamus. Acciderunt, quia supē-
9. riore dīcta sunt, sed hebdomadis tertio qui Mar-
10. tis appellatur: die vero Iouis post solis occasu Pa-
11. Scha, & azymum fuit, vt multis verbis probatumus
in Mattheo: eo enim die sub vespere egressus
12. Christus est templo, & vbi Hierosolymita Be-
13. thaniam redit, vt singulis noctibus facere solebar. Vide, quæ supra diximus. **14.** Quæ omnia apud
15. Mattheo, 26. copiose a nobis disputata, & expli-
16. cata sunt. Prætermittit Mare: multa dicitur in
17. Mores pertinentes, quæ die illi hebdomadis ter-
18. tertio, quasi appropinquante morte cyzicenam quidam
19. canens Christus disserit, quæ a Mattheo to-
20. capite narrantur. Omnia, quæ sequuntur vñgi-
21. ad ver. 5, apud Mat. 26. exposta sunt.

21. Adolescens autem quidam sequebatur eum amictus
22. fuisse super nudo. **23.** Quis sit, fuerit adolescent, non
23. solum definire temerarium, sed etiam quare nim-
24. minum curiosum dicere, nisi bonis videtur autem
25. auctores vtrumque secesserint. Epiphanius, h[ab]et. **26.** & Hiero-
26. aut quicunque aliis est Author in comment. in Ps.
27. Iacobum fuisse fratrem Domini cognomento
28. iustum exilim, eamque fententiam. Theophylactus
29. hoc loco, & aliorum fuisse dicit, & ipse proba-
30. biliter inuidet. Tenuissima, ut mihi videtur, cō-
31. iectura Epiphanius, & Theophylactus adducti
32. sunt, quod Iacobus ille sacerdotio prognatus ge-
33. nere lineis veteretur. Nam ut omnium sacerdo-
34. tale genus, quod nescio, quam ceteris argumentis
35. probari posset, non solum vtrumque sacerdos sola in-
36. duitus fuisse, quod contra conuictum &
37. contra honestatem fuisse. Neque video quo-
38. modum hoc opinio cum altera eiusdem Epiphanius opiniōne coheraret. Docet enim eodem loco Iacobū
39. illum Domini fratrem omnium, qui fratres Domini vocati sunt, maximum fuisse natu: quia igitur
40. ratione a Marco adolescentis vocari potuit. Alii Ia-
41. cobum fuisse Etianigissimum, qui adolescentem
42. fuisse creditur, & ex longo, quæ polita vixit tem-
43. pora, non difficile probatur. In hac fententia Clary-

44. fidei vñs sindone super nudo. **Sola vestitus sindone** Quid sindone
45. super nudum corpus coniœta. Sindon autem
46. non erat, ut opinor, linceum, quemadmodum
47. vulgus existimat, nullam vestis habens formam,
48. quod Italice, & Gallice linculum, quæ linceolum,
49. Hispanice sauvana, Punico, ut arbutor nomine vo-
50. tatur, sed erat genus vestis, quamvis lineæ tam-
51. calide, id vel ex hoc loco intelligitur, vñbium
52. illi dicuntur fuisse, vñbium, & aquarum amictus, & ex
53. Polluce qui vñbium vocat, & ex poeta illo, qui
54. dixit.

Ridebū ventos hoc munere tecū, & imbre;

Nec sis in Tyria sindone tatuus eru.

Martial lib.
4 Epigr. 19.

Itaque

Itaque appetat indumentum fuisse aliquo famile
pellice & vesti, quod homines aduersus vim frigoris
venerunt, quales sunt, quis Hispani *chamarras* ap-
pellent, aut *bernos*, id est Hibernicas veste, quibus
in Hispania sole mulieres, in multis Galia parti-
bus, & in Hibernia ea viri in inferioris condicione
innigratis frigoris vtuntur, habent autem magis
pellus, aut tegetis, quam vestis speciem. Ea igitur ar-
repta in tubecto calu, partim, vt rotundetur cor-
pus, partim pellit frigoris cauila qua, ut ita lo-
cuses. *Et* *frigus erat*, iuuenis illud cum tunc accidit.

Et tenerunt eum. Apprehenderunt veile, vt simul cum Christo tanquam eius secessorem ducent: aut tenere conati sunt: neque enim tenerunt, cum auferuerit, vt verbum non effectum, sed effectum, conatusque declareret, vt multis aliis in locis adnotauimus.

52. *Ait illi reliqua sindone nudus profugit ab eo.*] Ita Hieron. etiam & Beda legunt, & i^r Grace sal*ut* legitur, & id est, *sindone* a *sindone*. Sind non reliquit, aut quia *sindone* a milibus tenebatur, & fugere, nisi ea in ipsorum manus elicta, non potera: quemadmodum fecit Joseph palio a laetitia illa muliere prehensis Genes. 39. 12 aut quia ei conarentur eu apprehendere, findone, quo expeditius fugeretur. Charitatis eras, quod Christum sequebatis; infirmitatis vero fuit, quod ex deserto profu-

CAPVT X V.

IN MARCI CAP. XV & XVI.

*& ministrabant ei, & alii multe, que simul cum eo ascenderant Ierosolymam. 42. Et cum iā scro esset factū Mat. 27. g.
(quia erat parascēne, quod si ante abbatum). 43. Venit Ioseph ab Arimathea nobilis decario, qui & ipse
erat expectans regnum Dei, & audacter introiit ad Pilatum, & petitum corpus Iesu. 44. Pilatus autem mi-
rabatur si tam obiisse. Et accessit centurio, interrogavit eum si iam mortuus esset. 45. Et cum cogno-
sceret a centurio, donauit corpus Ioseph. 46. Ioseph autem mercator Sidoniacus, & deponens eum in uoluuit
sindone, & posuit eum in monumento, quod erat excisum, de peira, & adoluuit lapidem ad ostium monu-
menti. 47. Maria autem Magdalene, & Maria Ioseph adieciebant ubi poneretur.*

IN CAPVT XV.

Et confessim mene.] Vt rūm̄ hoc verbum co-
perire, vt index Eugēliū, quāta vī fūe-
rint Principes facēdōtum, Scribe, & Pharaiā di-
ligentia, vt Ch̄ristūm condēnarent. Porromihi, in
toto hōo c.e.s, quod non sit in capic. Matthæi 27.
copiose, distinctiōne explicatum.

CAPVT XVI.

Et cum transfessi sabbatum, Maria Magdalene, & Maria Iocobi, & Salome emerunt a-
romata ut venientes uergerent Iesum. 2. Et valde mane una fabistorum, uenient ad mo-
numentum, orto iam sole. 3. Et dicebant ad inuidicem: Quis reuoluet nobis lapidem ab eis
monumenti? Et resipientes uiderunt renolutum lapidem. Erat quippe magnus ualde. Et
intereuentis in monumentum uiderunt uuenem, scidicem in dextris, cooperatum, flos candida, & obscurum.
uerunt. 6. Qui dicit illis: Noste expascere! telum quatinus Nazarenum crucifixum; surrexit, non est hic,
ecce locus ubi posuerunt eum. 7. Sed ite, dicit deuipulis eius, & Petrus, qui precepit vos in Galileam: ibi
cum videbitis, sicut dixi vobis. 8. At ille exuentis, fugerunt de monumento: inuaserat enim eis tremor
& pavor: & nemini quidquam duxerunt; timebant enim. 9. Surgens autem mane prima sabbatis, apparuit
Iesus Maria Magdalene, de qua erat scriptum demona. 10. Illa uidens nuncauit his, qui cum confue-
ant, lugentibus, & fleuentibus. 11. Et illi audientes quia uiuere, & uisus esset ab ea, non crediderunt. 12.
Post hec autem duobus ex his ambulantibus ostensus est in alia effigie, cunctibus in villam. 13. & illi cu-
niciauerunt catenis: nec illis crediderunt. 14. Non summe recumbentibus illis uidebat apparuit: &
exprobavit incredulitatem eorum & duritiam corda: quia tis, qui uiderunt eum exrefuisse, non credi-
derunt. 15. Et dixit eis: Enite in mundum & uiuere sum predicate Euangelium omni creaturae. 16. Qui cre-
diderit, & baptizatus fuerit, saluus erit: qui vero non crediderit, condemnabitur. 17. Signa autem eos, qui
redividerint, haec sequentur: In nomine meo demona eiicient: linguis loquentur nouis. 18. Serpentes toller-
ebis: si mortiferum quid biberint, non eis nocebit: super agros manus imponent, & bene habebunt. 19. Et
Dominus quidem Iesus postquam locutus est eis, assumpitus est in celum, & sedet a dextris Dei. 20. Illi au-
tem profecti predictaruerunt ubique Dominu cooperante, & sermonem confirmante, sequentibus signis.

IN CAP. XVI.

Et cum transiit sabbatum.] Vehementer mis-
eror vnum ex omni antiquitate Hier. quæf. 3.
et Hedibim meminisse totum hoc caput Marii
in multis codicibus non reperi, & à nouissimis de eo
autob. dubitari. Magis etiam miror non maiore
terronymū studio eius autoritatem asseruisse, cū
ulla prorsus coniectura fit vila ex parte probabili-
s, fusse ad Marc. Euangelium adiectum. Nam q.
nonnulli repugniantur quainter Mareum hoc lo-
& Matchia cap. 28. videntur esse, causam putant
estmodi fulpicio prius praebuisse, abfusa per propositum.
Isto enim modo & vittimam caput Luce. &
enultimum Ioannis inducere debeamus, maior
inter illos, & Matcheum, quam inter Matheum
& Marcum apparet repugnancia; dubi-
tare igitur de huius capituli autoritate non ficit,
raterferum Concilio Tridentino non solum libros
E
mos, quos nunc habemus in canone, sed singu-
larem etiam librorum singulas partes approban-
tes. Neque quisquam antiquis, & Catholicus scri-
tor est, qui huius capituli, tanquam veræ, legitime
scripturæ & testimoniis onis vt recusatorem. Vtis eff.
ter. li. 2; aduersus heres c. 11. & quidem in vñs,
capite dixerit hunc Euangelium finem, qui eff. ver.
Et Dominus quidæ Iesu p̄sp̄q̄z locutus est ei, affirmat
efi in calum, & principale illud capit. i. versu. 1.
nitionis Euangeli Iesu Christi, ab eodem Marco fu-
to conferimus.

D festum terminabatur. Nā cū summo statim manē
dīci sequentis ad sepulchrum cum aromatis ve-
nerint, ut dicunt versu. 2. & Luke 24. 1. & Ioannis
1. 21. Et non portuerint multa nocte aut tanto mane
aromata emere, necesse est, vt emerint die sabbati
post solis occasum in transiit iam festo, cum emere
aut vendere licet. Id etiam non obficiere colligunt
ex Luce. 23. 5. Et reseruent paraverunt aromata
& vnguenti sabbato quidē filerunt secundum man-
darum. Q. in etiam ex hoc ipso loco colligunt, nō
enim quidē de eodem, sed quasi de diuero Marcus
tempore loquuntur, etiam prius dicti milites, cum
transiissent sabbatum, aromata emisse, vt venientes
vngenter lesum; & cum eis 2. noui inchoantes sen-
tientiam dicit. Et valde mane vna fabrorum renunti-
ad monumentum, quasi vesperi aroma emerint,
mane ad monumentum venerint. Quæ scribit Mar-
cus vñque ad ver. 2. apud Match. capi. s. explicata
fuit.

Ipsa post hoc autem duobus ex his ambulantibus.] Hoc
à Match. x. scriptum non est, à Luca vero c. 22. 12.
copiosius scribitur; quam à Marco quare apud Lu-
cas potius, quam hoc loco compicare debet, vbi
& Euthymii refellentes opinionem, qui alios hos
fuere discipulos, quoniam duos illos, de quibus Lucas
scribit, existimant.

14. Nonne isti qui existimat Mar. hoc loco
scire de die uno Christi videtur embarras. Anq. illi

Agere de die, quo Christus videntibus Apostolis in celum ascendit, in quibus August. est lib. 3. de consensu Euangelistarum c. 25. & Gregor. hom. in Eu-

angelia 29. & Beda hunc locum exponens, ideoq[ue] Marcum dicere non posse. Hanc opinionem apud Mattheum cap. 28. refutauimus, & Augustinus ipse non satis firmus in ea fuit, neque Graec[ae] est litera postremo, sed scriptor postea, vt Hieron. veritatem libro 2. contra Pelagianos Alii, vt Euthym. hoc loco, existimat hoc eodem die, quo Christus resurrexerat, coniugis. Hac enim esse apparitionem illam, de qua Ioannes scribit cap. 20. ver. 19. Duos enim discipulos, de quibus versu 10. 13. dictum est, ad Apostolos venisse, illisque nuntiatae se Christum vidisse, et non credidisse, tunc venisse Christū & incredulitatem illi exprobavit. Hęc opinio ideo vera esse non potest, q[uia] falsa multa baf[us], hos duos discipulos alios fuisse, quam de quibus c. 24. 13. Lue. agit. Posset quidem disputatione etiam in h[ab]et, atque illi fuerint, vtrum illi prius, an Christus ad discipulos venerint. Nam Lue. c. 24. 33. 34. tunc videatur loqui, vt indicet prius duos illos discipulos venisse, quam Christum. Sed de ea questione co[m]p[ar]atione lucam loco disputabimus.

Recumbentibus illi vndeclini apparuit. Hieronymus libro 2. contra Pelagianos scribit totam hanc periodum, & aliam quadam, quam nunc in nostris libris non habemus, in quibusdam exemplaribus maxime Graecis reperiuntur, quafi non in omnibus, sed in paucis quibusdam reperiuntur. In quibusdam inquit exemplarib[us], & maxime in Graecis codicibus iuxta Marcum in fine eius Euangelii scribitur, Profectum ac acusatus vndeclini, apparet ei Iesu, & exprobavit incredulitatem eum, & dicitur cordis eorum, quia die Christus in celum assumptus est, respondent propterea tunc incredulitatem illi exprobrauisse, quod tunc non credarent, sed quoniam ut verbis tunc Augustini. Iam erat aliis ei consenserunt in celum, hoc ei illo die maxime exprobare voluisse, quia illi qui viderant eum forecisi, non crediderat, antequa ipsi qui viderent, cum viro, polo selenofonte, quem prædicantibus illi Euangelium etiam gentes, quod non viderunt, fuerant creature. Postquam quippe exprobatione isti idem Marcus ver. 3. dicit. Eunte in mundum vniuersum, praedicate Euangelium omni creatura, qui crediderit, & baptizatus fuerit salvo erit, qui vero non crediderit, condemnabitur. Hoc ergo prædicato, quoniam qui non crediderit, condemnabitur, cum id virique credidit, quod non viderat, nonne p[ro]p[ter]eas fuerit obviargandi, quod antequerat Dominum vidisse, non crediderit ei, quinque prius apparuerit? Euthym. vero, et illi duos illos discipulos, quibus Mar. ver. 12. Christum apparetur dicit, alios, quam duos illos, de quibus scribit Lue. c. 24. 12. fuisse, dicit, putat propterea exprobraisse discipulorum incredulitatem Christum, quod his duobus discipulis se eum viduisse affirmantibus, non credidissent: ideoque solu[m] Marcus exprobaram narrasse incredulitatem, & eorum duorum discipulorum solus meminisset. Hanc opinionem supra ver. 12. refellimus, & apud Syllophos nos andicamus.

Calvinus in harm. & Graecum verbum *incredulitas* interpretabitur cōfidentibus, quibus quia heretici sunt, etiam multo probabilitate dicuntur, minime credere. Recumbentibus igitur ad mensam, ne enim alio sensu id in scriptura verbum legi memini, nec videtur finitio ratione Marcus id exprimere voluisse, quod leu[a] aliquo, & parum ad rem pertinens videtur poterat; fortasse, vt indicaret eo Christum venisse tempore, quo tempore, quia cœnabantur, omnes humil erant: aut, vt cum paratum inuenirent eum, coram discipulis sumeret, & siam viuis resurrectionem edendo, bibendoque probaret, vt Petrus argumentatur Auctorum 10. 4. Nam quod hereticorum adducit interpres dixit Christum, cum adhuc discipuli hafstarent, habebat hic aliquid, quod mandauit Luce. 24. 41. & Ioannis 21. 5. non animaduertit illam fuisse appariacionem, quā illuc Lucas narrat, nempe illam, quā Christus eodem quo resurrexit dicit, postquam duobus illis discipulis euntibus in Emaus viuis fuerat, rediens Ierosolymam apparuit, cum Thomas non adfesset Ioannis 20. 19. 24. certum hunc sententiam argumentum est, quod in secunda appariotione, que o[ste]no potest de contigit, discipuli non dubitarunt assuetiam Christum videre, in illa autem appariotione, quam scribit Lucas, non solum viro, sed ostendente etiam manus suas Christo, vt idem Lucas testatur, dubitauerunt. Itaque non potest haec, & alia, quā apud Lue. est, eadē esse apparitio. Vndeclini discipulos fuisse dicit, quia Iudas decesserat, postquam

postquam ad eos decem congregatos venerat, Ioannis 20. 19. credere moluerat.

Et dixit ei. Non tunc cum illis recumbentibus apparuit, & eorum exprobavit incredulitatem; sed postea, cum in monte Galilæa essent, Matthæi 28. 16. 17. 18.

Eunte in mundum vniuersum.] Sunt qui existiment infios esse Apostolos à Christo vniuersum terrarum orbem pergratere, quod minime mihi videtur esse probabile. Sciebat enim Christus id eos facere non posse, & non est credendum, quod facere non poterant, illis exprobatis. Deinde quod hic præcipitur, non solum cunctis, sed singulis etiam Apostolos præceptum est, singulis autem rotum terrarum orbem pergratere non potuisse, opinor, nemo dubitabit. Docuit etiam euentus non ita fuisse hoc præceptum intelligentium, vt aut singulis, aut simili cuncti vniuersum terrarum orbem obirent, neque enim id recipia præliterunt, cum non solum Origenes tractari in Mattheo 28. sed D. etiam Augustinus epistola 5o. ne arate quidem sua, id est, quadrangulis post Christum annis, non dico ab Apostolis, sed neah villo quidem Christiano doctore extam multis Apostolorum successoribus multis in locis Euangelium prædictum fuisse doceant. Quod nostra memoria experientia compertum est, multis longa & inutilita nauigatione pacificatus terris, in quibus nulla noctis, nulla memoria erat Euangelij: itaque quod ad Romanos 10. 18. scribit Paulus, sed dico numquid non audierunt? Et quidem in omnem terram existit bonus eorum, & in fines orbis terra verba eorum, per hyperbolēs de his tantum gentibus, de quibus Apolito loquebatur, id est, ab Afanis, & Europis intelligentium. Et quod cum ita sit, dicendum non est id Christum Apostolos præcepisse, quod eos non fecisse constat. Tantum ergo voluit Christus terminos ad illud vique tempus legi, Euangelio præfaxis reuelare, & non alias Euangelii, quam orbis terrarum fines ponere. Nam & lex intra Iudeam terminabatur, Notus in Iudea Deus, in Israel magnum nomen eius, Psalm. 75. 2. & ante eum ad prædicandum Euangelium Christus misericordia Apostolorum, extra Iudeam excedere veterat Matthæi 10. 5. In viam gentium ne abierte, & in ciuitates Samaritanorum ne intraveris. Hos nunc remouerem terminos, & exiguis regis Iudeorum angustis toriis orbis amplitudinem opponit, quasi dicit; euntes non iam in Iudeam solum, vi prius, sed in mundum vniuersum prædate. Rupta enim est iam per mortem, & resurrectionem meam legis maiestria, qui intra Iudeam fines concinebatur Ephes. 2. 14. experti sumus, quantum apud Iudeos proficiamus, auferatur ignoratio ab illis regnum Dei, & detur gentibus facientes secundum eum, Matthæi 21. 43. Ergo haec verba esti affirmatione content, non tam per affirmationem, quam per negationem intelligenda sunt, quia dicit Christus, Ita quocunque voluntis, quocunque potueritis, vt Euangelium longe latèque diffundatis, nullos iam vobis locorum fines praescribo.

Prædicare Euangelium omni creatura.] Hac Apostolicæ legationis materia est, vt prædicent Euangelium. Omnen creaturam hominem intelligi, dubitari non potest, neque enim, vt ait Gregorius homilia in Euangelista: 26. & libro 7. in Job cap. 8. & Beda in hunc loci commentariis, Euangelium, vel in sensu rebus, vel in sensu animalibus fuerat prædicandum. Quanquam ratio, quam hi duo afferunt Autores, nescio an satis sit congrua, quod homo omnem in se quodammodo creaturam continet. Malum dicere attributionem esse, quia nomen generi vni tantum speciei accommodatur, sicut Hispani solos infantes crevuras vocant. Melius item Gregorius libro quinto in librum 1. Regum

A capite 14. & Beda notauerunt, opterea homines hoc loco creaturas vocatos esse, vt nemo excepti à tam generali vocabulo posset intelligi. Itaque vna creatura pro generatione, aut gente posita videtur. Nam quod Marcus dicit, *Predicare Euangelium omni creatura*. Mattheus capite vigesimo octavo, decimono[n]o, dicit, *Doctrina omnes gentes*. Opponit ergo omnem creaturam, id est, omnes gentes vni Iudeorum genti, alludens ad id quod dixerat Matthei 10. 5. In viam gentium ne abierte, quasi editum illud recindat.

Qui credidit, & baptizatus fuerit, salvo erit.] Pretermittit Marcus, quod Mattheus dixit, *Baptizati in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*. Cur baptizatum cum doctrina fidic[em] coniungat illo apud Mattheum loco differuum? Et baptizatus quasi publica fidei professio, & corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem, Rom. 10. 10. Propone credimus, & baptizatis præmium, non credimus supplicium, vt eos magis alligat: id autem Apostolus dicit, vt alii prædicent, quo eos facilius ad Euangelium trahant. Mirum, quam multe h[ab]eretis ex his paucis verbis natae finis. Primum solam fidem ad salutem satie se, quando sola hic Christus exigi videatur. Nouorum quidem harreteorū, sed non nouus error. Nam & Ireneus Marcionistas in eo fuisse indicat, & Tertullianus, aut eosdem, aut alios quos hereticos, qui idem dixerint, nota: & Augustinus ad eam heretici opprimendam rotu[m] deside, & operibus librum scripsit. Qui error, preterquam quod est tam absurdus, vt refelli disputando non debet: tota scriptura facia, quia est propriæ vero a c. epiph. Iacobini penitus refutatur, vbi & nos sumus, si vitam Dominus omnium concesserit, refutatur. Secundo non posse quemquam, nisi aetate iam adulta, & disciplina capace baptizari, cura baptizari in tantum, qui crediderint, subeantur, & infantes, qui doceri non possunt, nec credere possunt: sicut enim ex antiquis, audius autem per verbū CHRISTI, Roman. 10. 17. In qua heret non solum nunc Anabaptistas omnes sunt, sed & nonnulli dim Catholic[i], Tertullianus in libro de baptismo, & Nicetas in commentariis in orationem Gregorij Nazianzeni in sanctum baptisma non longab[us] ea abfuerunt, vt in Mattheo cap. 28. 19. diuinum, vbi & hunc errorem fatis refutauimus. Terti baptizatum non esse ad salutem necessarium, quod Calvinus in sequentibus verbis coligit, una cum dicit Christus, qui vero non creditur, condemnabitur, non ad alterum membrum, qui baptizatus non fuerit quod videtur, & oratione conscientia postular, & auditoris aures experte videbantur. Et h[ab]it antiquus est error; nequem tam ingenio illi sunt, quam videtur volunt. Non inuenirent ipsi heretices suis, sed ab aliis olim hereticis inveniunt, & ab Ecclesia damnatis renoverunt. Hie ergo (inquit Tertullianus in libro de baptismo hunc locum tractans) celestissimi illi proutemque questiones. Adeo dicunt, baptizatus non est necessarius quibus fatis sunt. Non ergo propriece Christus cum omni membrum non repetit, quod baptizatus ad salutem necessarius non est. Quibus enī verbis eius necessitas clarissima doceri potuit, quia quibus Ioannis 3. 3. Christus dixit, nisi quis renascerit ex aqua, & spiritu sancto, non potest intrare regnum Dei? Non agitur in quicunclili, de baptizo. Vbi agitur agitur aut unde illi contra alios hagiostos Anabaptistas probare possunt debere invenire baptizari? sed h[ab]eant secundum errorem illi baptismo non agi, quia in illo heret loco, illi refellemus. Fingamus tantum dixisse Christum, Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvo erit. Tunc secundum sententiam partem addicemus, quia non videret non solum fidei, sed etiam baptismi aliter tribui cum pa-

Baptizati
non possunt
contra Cal.
universitate.

rit idem, & cōtem modo de vtroque dicatur, A ptizatus non fuerit. Nam licet verbis expressum non sit, sensu tamen est, quia cum paulo ante baptisim vna cum fide coniunctus fuerit; & cum negatione fidei negotio baptisim dixisset, et intelligenda. Qui non crediderit, & baptizatus non fuerit, condemnabitur. Solet queri, quomodo ista tam generalis sententia vera sit? Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit; cum multi, qui crediderint, & baptizati fuerint, condemnentur. Negant id quidem heretici Calvinisti, qui putant reminem, qui veram fidem habeat, damnari posse, sed hoc heretici partim illi iam paulo ante a nobis refutata, cum docimmo non solum fidem, sed etiam baptismum ad salutem esse necessarium, & ad Roman. 4, magis refutamus. Nunc ponamus quod verum est, multos & vere credentes, & rite baptizatos sicut damnari. Lega de hac re caute Locus Gregorii & Be-
B locum, qui mandata sunt, & in posteriori defectu baptisimi condemnationis cantha eti significabitur. Cum idem Christus dicit Matthai 19, 17. Si v̄ uā vitam ingredi, serua mandata, recte colligitur eum, qui mandata non feruerit, ad vitam ingredi non posse, ergo & cum dicit, Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit, recte colligitur, ergo qui non crediderit, vel baptizatus non fuerit, condemnabitur. Certe D. Petrus prima ep̄stola capite 3, 21, non magis nos nunc sine baptisim indicat saluos esse posse, quam cum tempore diluvii extra arcem Noe quicquam potuit esse superflue. Et vero quid attinebat Eumuchium illum Regum Candacis tam proxime vix leuit in curru infutum baptizari, simul atque aqua inuenta est, ut baptisimus ad salutem necessarium non erat. Acto 8, 36 nonne poterat exp̄cere tantisper, ut honestiore loco, commodiore tempore baptisimus acciperi? Quid cultus ille carceris vanoest à Paulo, & Barnabae cum tota familia insitutus continuo baptizatus est, quasi de iphis vita, salutem ageretur, si tempus aliud baptisimus differret? Acto 16, 33. Que ergo fuit causa, si ea non fuit, quare Christus secundum membrum non repetuit? Aliquam certe fuisse credendum est, sed cum ea, ut probaumus, causa non fuerit alia quæreda. Quidam hanc reddunt, quod esti virtus & fides, & baptisimus necessarius est, magis tamen necessaria fides, quam baptisimus, quia nunquam omnino sine fide quisquam saluus esse potest; quia, ut ait D. Paulus Hebreorum 1, 6, fine impossibile est placere Deo: fine baptisimus aliquando potest: puta si credens, & baptizari cupiens, baptizari non potuit, sed antequam perficeretur, pro Christo vitam effundat. Major enim dilectionem nem habet, quam vt animam sum ponat quis pro amico suo. Ita Algerius respondet bro. 3 de sacramento cap. 3, & D. Bernardus ep̄stola 77, vera quidem fuit ista, sed non facile mihi perducere possum eo spectasse Christum. Id utrare difixit, si de martyrio, aut de Spiritu sancti efficacitate, id est, si de baptismo, vt vocante, Oiumus, aut flaminis, non de baptisma quæ necessitate loqueretur, vt ea ratione ostenderet tamen martyrii, tantam spiritus sancti esse virtutem, vt si quam, qui baptizari non posset aqua, foli martyrio, & sola spiritus sancti caritate in coribus nostris effusa salutem consequeretur. Nur autem, cum de necessitate baptisimi agat, exaggeare eam debet, non ciminiere. Alii, quia fides sicut genus, baptisimus, quasi species est, & sub uno genere speciem tolli necesse est, satis sufficere, qui non crediderit, quia qui non credit, non baptizatur, cum fides procedat, baptisimus sequitur. Verum id quidem, sed tamen quid si quis credet, & non baptizetur, quid illi futurum est? Id enim de necessariis erat, & tamen dictum non est. Credo igitur ego, id que magis assuerem, meliore, quam me Auctorem habem, ne fuisse prætermissum, vt putatur, secundum illi membrum. Et qui ba-

baptizatos in quo Simon Magus baptizari potuit, sed A 22 de civitate Dei cap. 5, multis D. Augustin, probat exemplis. Quotib, quos sermone 7, de sanctis in Episcopatu suo, quot le etiam p̄fente, aque inspectante ad sancti Stephani Protomartyris reliquias duorum annorum spatio narrat facta a se miracula? Quartae, non esse hoc ita intelligendū, quasi quicunque dono isto faciendo miracula à Deo ornatū est, ita omnia, aut faciat, aut facere possit, quia hic à Christo credentes consequitur commemorant, sed ita vt alii facere possint, ita Apololo Paulo interpretante 1. Corinth. 12, 4. Diuisiones gratiarum sunt, idem autem spiritus & diuisiones miserationum sunt, idem autem Dominus & diuisiones operationum sunt, idem vero Deus, qui operatur omnia in omnibus. Unicunque autem datur manifestatio spiritus ad utilitatem, ali quidem per spiritum datur sermo sapientia, ali sermo scientia, secundum eundem spiritum, alteri fides in eodem spiritu, ali gratia fidei, in qua fine dubio existunt domina, cura reduplicatio & corde peccata. Exinde quia in gloriam cre-
dant linguis loquantur nōs, cum unum recitant vetera de ore vorum, nec de cetero revera protoparentum lingua loquuntur declinatum in verba malitia adexcandens excusationes in peccatis. Vera ita dicta sunt, sed dubium non est Christum non de ipsis loqui signis. Ergo quemadmodum superiorum illam, generaliter & generaliter, Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit, attribuit certis conditionibus intelligentiam esse dicimus. Sicut etiam fide non absolute & vniuersit, sed cum nonnullis interpretationibus intelligenda est. Et autem sunt quinq. Primam scilicet non de actu faciendo miracula, sed de potestate agi. Certum enim est non omnes qui crediderunt, & baptizati sunt, re ipsa miracula fessi, omnem tamen illi saltem iniuxi facere potuisse vero simile est. Creditur certe Iohannes Baptista, & quantum scripture non dicat, tamen baptizatus, fide & Apostoli fuisse creditur, signum tamen fecit nulum. Ioan. 30, 41 Secunda est non esse hoc necessario de singulis hominibus intelligentiam. Cum enim hoc donum faciendo miracula non proper priuatum cuiusq; sed proper communem Ecclesie utilitatem concessum fuerit, valde vero simile est non singulis Christianis fuisse datum, sed his tantum, at quibus conuenientia ad propagandam, & stabilendam fidem hec fieri miracula. Quod enim necesse era, vt singula etiam muliercula miracula facerent, cum id alii vilie non esset, ipsi vero perniciosum esse posset. Tertia est non de omnitem tempore, sed de eo tantum hoc est intelligentium, quo ad eum finem proper quenta ea potest concedebatur, id est, ad fidem propagationem, confirmationemque erant miracula necessaria, fuerunt autem necessaria, antequam dies propaga fariantur, & robora esset, vt recte Gregorius homili 29, & Beda respondent. Nonquid nam statim nisi quasdam signa non faciat, minime creditur? sed hoc necessaria in exortatione & clementia fuerit. Ut enim ad fidem crederet multitudine credentium, miracula fuerit a nutrienda, quia & nos, cum ab his plantantur, tandem ex aqua infundimus; quoniamque ea in terra tam coadjuvare videamus, et si semel radicem fixerint, irrigant seculum. Simile quidam in libro de vera religione cap. 25, scribit Augustinus. Cum enim Ecclesia Catholica per totum orbem diffusa, atque fundata sit, nec miracula illa in nostra tempore durare permisit sunt, ne animis semper visibilius queritur, & eorum consuetudine frigescere genus humanum, quoniam nuntiata flagrant. & libro de utilitate credentia contra Manich. cap. 6. Facta igitur sunt illa miracula opportunitate, vt si multitudine credentium congregata, atque propagata, in ipso more virtutis conserueretur auctoritas. Neque vero existimandum est tam in credentibus omnino faciendum miraculorum extirpationem esse potestatem, venit in multis verbis de hac questione differens libro

Conformatio-
nem faci-
mentum.

S. Vetus.

Epi. 2, ad
C. Calixt. 4,
inf. 19.

les. S. Mel-
chiae ep.

ad Ep. 1.

Hij. de con-
fess. 1, ad
C. Calixt. 4,
inf. 19.

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

rate, sed vivit ex virtute Dei, 2. Cor. 13. 4. & mortifica-
im quidem carne, vivificans autem spiritum. Petri 3. 18.
Quemadmodum ergo suscitatus à Patre per attri-
butionem dicitur, quia suscitare mortuos magnæ
potentia est, & potentia Patri tributatur; ita & af-
fliximus scilicet à Patre per eadem attributionem
dici. Quo autem modo assumptus in celum fue-
rit, sūfus explicat Luc. Act. 1. 4. 9. vbi & nos co-
piōns sumus, si Deus voleret explicari. Hic de fo-
li ad dexteram Patris sezione de qua solus scribit
Marcus, dicendum est.

Ei dicit ad dexteram Dei. Quomodo Christus ad de-
xeram Dei fedat, Cyrillus Cateches. 14. inexpli-
cabitus poteſſit quæſionem. Tria sunt, in quibus
dexteram tota confitit, quid si federe, quia ad
dexteram Dei; qua ratione, tanquam Deus, an tan-
quam homo ad dexteram Patris federe dicatur
Christus. Ridiculi nonnulli ex nouis hereticis sunt,
qui federe hoc loco certum quidam humani cor-
poris posſit significare putant. Non enim federe
in celo dicitur Christus propter habitum corpo-
ris, quem si poteſtem, stare magis crediderim, quā
federe: non solum quia sanctus Stephanus se vi-
diffe dicit tunc, cum indicare velle se cum eodem
proſit, quo erat habitu, conspexisse, Act. 7. 55. 56.
sed etiam quia ſtare perfeci, atq; valens; federe,
aut inceſti, infirmi, languidi aut laſi est; neq; enim
nisi ut quiescendi, aur cibi, ſomniū capiendi, aur
aut necessitatis cauſa fedemus, iacemus. State
naturis homini habita est illi, qualis & in Christo,
& in beatis omnibus perfabile videtur. Quid
ergo, si Christo in celo federe, apſtolis explicat
D. Paulus 1. Cor. 15. 27. Nam quod David Pſal. 109.
dixerat, ſed ad dexteris meis dona ponam inimicos tuos
ſeculum peccatum, ipſe dicit, Oportet eu regna-
re, donec ponat omnes inimicos eius sub pedibus eius. Se-
dere in tunc regnare est. Ecclesiasticus gubernare, ea-
dem phraſi, qua dicere solemus Gregorium xii.
Rom. federe. Sic Bedulus Poeta interpre-
tatione ſunt.

*Quid sit
Christus ad
dexteram Pa-
tri ad
dexteram
Patria.*

*Zib. 5. Cor-
miss.*

A Et hec etas sit sublimis in auro;
Et dexteram subi' ipse Patri, muniamq; gubernat.
Credo tamen nō ſolum Christi regnum, ſed quie-
tem etiam ſignificari, quia poſt longum huius vite
laborem, poſt paſſionem, poſt pugnam federe, ac
quiescere, quia rex in ſuo throno dicatur alta fru-
tus pace. Id multis ſcriptura locis indicat, in quibus
Christi paſſioni, atq; labori uſu ſectionem opponit
March. 26. 64. Marc. 14. 62. Luk. 22. 69. Act. 1. 34.
36. & 1. 30. Rom. 8. 34. Ephes. 1. 20. Hebr. 1. 13. &
12. 2. Apſciente in auctorem fidet; & conſummatorem
Ieſum, qui proposito ſuī gaudio ſuſtinuit crucem con-
ſuſione contempta, aig; in dexterā ſe dexterā. Habet
huius interpretationis Auctorem Amb. ſerm. 60.
Eſcundum, inquit, conſuetudinem noſram illi conſuſio-
offert, quā alio opera proficere vicit adueniens hono-
ratiſtia promeuerit ſedet. Ita ergo & bono Ieſu
Christi paſſione ſua diuolus ſuperans, reuſerionem
ſua inferna referans, tanquam perfecto opere ad celos vi-
tor adiuveni, audit a Patre, ſed ad dexteram meam.

*Quid intel-
ligamus per
Dei dexterā,
ad quam
Christus ſe-
det.*

Dexterā autem Dei, quid ſignificet, maior eft
quæſio. Qui certum in celo locum dexterē nomi-
ne defignari putant, quod nonnulli ex huius tem-
poris hereticis faciunt, audiendi non ſunt quia ad-
eo ſunt abiudi, vt ab aliis enſiſtē ſed paulo do-
ctoribus hereticis irridentur. Neque enim Pater
dexteram, finitramne manum haberet, fed totus ve-
bieſt. Itaque & cum Christus in terris eft, vt
certe eft in Eucharifta, & vt fuſi cum à Paulo vilius
eſt Act. 9. 4. 5. ad dexteram etiam fedet Patris;
nam & ad iudicium ad dexteram Dei ſedens ven-
turus dicitur ſupra cap. 1. 4. 62. & March. 26. 64. quod
ſerit non poſſet, ſi certus, nixuſque dexterā nomi-
ne locus intelligeretur, & cum errorem D. Augu-

A ſtinus in libro de fide & ſymbolo capit. 7. & libro
de agone Christiano c. 26. refutauit. Metaphorē
igitur dexteram ſumineſſe eft: ſed de ea ipſa me-
taphora diſputatur. Ariani, vt Auctori eſt Basilii
li. de Spiritu ſancto cap. 6. dexteram Patris inter-
pretabant ſupremum inter creaturas locum,
quod ex Paulo ad Ephel. 1. 20. 21. probabant, ſuſi-
tans ilium à mortuis, & conſtituens ad dexteram ſuam
in celeſtib; ſupra omnem principatum, & poſſefatem,
& virtutem, & dominationem, & omne nomen, quod
nominauit non ſolum in hoc ſeculo, ſed etiam in futura,
& quod nos etiam conſeffiri cum illo dicantur ad
Ephes. 2. 6. Ceterum peripicum eft D. Pauli teſſi-
monium ad Hebr. 1. 12. vbi Chriftum angelis tan-
quam creatorem creaturis opponens, Ad quem, in-
quit, angelorum dixit aliquando ſedē ad dexteris meis? O-
mnium feruorum Auctorum opinio eft per
dexteram Patris glorie, honoris, maieſtatis, po-
tentie, rerum omnium equalitatem deſignata. Athani-
or. 2. contra Arian. Basili libro de ſpiritu
ſancto cap. 6. Auguſtini, lib. de agone Chriſti
ca. 26. & lib. de fide & ſymbolo c. 7. q; a ſententiā
nolim temere diſcedere. Ceterum valde meus in
eā opinione animi inclinat, ut exiſtimem, per
dexteram non ſolum equalitatem, ſed quiddam
etiam equalitate maius ſignificari, non quod filius
quidquam maius, quam Pater habeat; ſci enim
omnibus rebus equalis eft; ſed quod maiorem
prafe, ſi officij functionem conſideremus, digni-
tatem ferat, cum ad dexteram, id eft regali ſedē
in Eccleſiam inde gubernans, donec Pater ponat
inimicos eius ſe. illa pedum eius ſicut in iudi-
cio non habebit quidem re ipsa maiorem, quam
Pater honorem, non maiorem potestatem, ſed ma-
iorem tamē offendit, ac praſe feret; quia ipſe nō
Pater iudicium officium viſibiliter exercitet: Omne
iudicium Pater dedit filio, Ioann. 5. 22. Moneor
conſuetudine loquendi, vnde fine dubio meta-
phora illa ad dexteram Patris ſedendit traducta eft.
Cum tunc ſimil ſedent omnium more genitum,
qui honoraſtimum eft, ſedet in medio. Cum au-
tem ſedent duo, qui honoraſtior eft, ſedet ad de-
xeram. Exemplum eft lib. 3. Regum 4. 2. 19. vbi cum
Bethiaſa mater Salomonis Regis eum inuiferit,
iuit Salomon ad dexteram ſuam alterum ponit
thronum, in eis ſedet matrem, vt eam ſuperiorē
agroſteret. Animaduero autem in literis fa-
ctis nūquā Spiritum ſanctum, ſed ſolum Patri, &
Filium diſcedere, quod ſedet, vt dixi, gubernare
fit, & non Spiritus ſanctus, ſed Pater, & Filius
diſcutunt gubernare, gubernare, inquam, extrin-
ſe; nam intrinſeque quidem animo hominum
regere Spiritus ſancti proprium eft. Cum ergo fuſi
Pater, & Filius ſedant, & Filius ad dexteram
Patris ſedere dicatur, ſignificatur honoraſtore
quidam modo eft loco, non quod re ipsa maior
eſt, ſed quod cum Regis officium exerceat, maiori
prae ferat dignitatem. Ceterum neque ipſe
hanc ſententiam viris præſerum doctis repugnat
tunc velim; neq; lectionem mea duicūm au-
toſtitate ſequi, cum neminem, quid docet, Aucto-
rem inueniam, & qui neget inueniam Ambroſe,
et ſciamq; D. Athani, etiam ſpiritum ſanctum ad
dexteram Patris in ſe collocare: proponere tan-
tum volui, & in medio relinquere ab aliis me do-
ctoribus iudicandam. Tertia quæſionis pars ni-
hilo magis eft faciliſ. Nam si Christus qua Deus eft,
ad Patris dexteram, id eft aequaliter acro ſedere dic-
tur, antequā in celum ascenderet, ſedebat, quia
equalis erat: ſi qua homo, ne poſtaſcenſionem cui
dem fedet, quia equalis Patri eft nō potest. Quod
ſi propero viuonem cum diuitiate, quam vocant
hypothaticam, ad Dei equalitatem homo illi eue-
ſtus eft dicitur, ante aſcenſionem eueſtus erat,
qua ante erat vniuersus. Hanc ob causam Cyrill. Ca-
techesi

cheſi 14. hanc quæſionem incompreheſibilem
eſſe dixit. Ac illi quid em non vno hominem, ſed ve-
dom ad Patris dexteram federe putat, ſemp̄ regi
fedisse, nec, cur prius nunquam ante federe dic-
atur, rationem vilam reddit. Sicut etiam Athan. orat.

*Zib. 1. 10.
Ioan. 1. 2.*

2. contra Arian. Basili lib. de Spiritu ſancto c. 6. Da-
masc. lib. 4. cap. 2. Cyril. Alexand. Alij homini-
ſe federe dicunt. Epiphani. in Auct. & Ambroſe lib. 2.
de fide ca. 4. Vtrumque mihi videat verum eſſe;
nam cum ſedere proprium corporis eſſe, nou-
biū, quin Chriftus ratione corporis, humaneq;
nature ſedet ad dexteram dicatur Patris; non
quod vere ſedet, vt paulo ſupra docuimus, ſed
quod ea metaphorā, quia ſedere dicunt, à corpore
ſe iuſtum. Rurſus cum ſedere ad dexteram Patris
ſit ſequalecum cum illo gloria, aquila habere
maieſtatem, & cum gloria, maieſtatis equalitatē,
nisi propter hypothaticam cum diuitiata coniunctio-
ne corporis nō habeat, fit ut propero diuina
naturam, qua patri equalis eft, ſedet ad eius de-
xeram dicatur Christus. Humana natura dat Chriſ-
to, vt ſedet diuina, vt ad dexteram ſedet. Cur
ergo antequam ad celum ascenderet, ſedet ad eius de-
xeram Patris non dicebatur, cum iam effe hu-
mana diuina coniuncta natura; & diuina equali-
tatem cum Patri gloria habere? Primum quia ita
Chriſto volente nō dum eius humana natura glo-
rificata erat. Deinde quia Chriſtus ipſe, vt Deus, eſſi
equaliter cum Patri habet maieſtatem, extin-
ſeſam non offendebat, adhuc vermis, & non homo,
adhuc formam gerens feru, adhuc labo-
rans, adhuc patens, adhuc pugnans, & non ſedet
tunc pugnatur. Stantem enim, veſile dixit, mo-
ri oportet imperator. Sedorū poſt pugnam ſedet
detur poſt victoriam: ſedet, qui triumphat; ſedet,
qui regnat. Non prætermittendum, quid Irenæus
lib. 3. c. 11. obſeruauit, propterea Mercum de ſeſſio-
ne Chriſti ad dexteram Patris eſſe ab aliis Euan-

gelis prætermisſa, vt offendere impoſetam in eo
fuſſe Dauidis prophetam, Pſal. 109. 1. Dixit Domi-
nus ad Patris dexteram federe putat, ſemp̄ regi
fedisse, nec, cur prius nunquam ante federe dic-
atur, rationem vilam reddit. Sicut etiam Athan. orat.

20. Illi autem profecti predicanerunt.] Non statim,
ſed decem poſt diebus, cum Spiritus ſanctus in eos
eſſus eft. Si enim illis Chriſtus præcepereſt Luc.
2. 4. 49. & Auct. 1. 4. ſed quia Marcus narrauerat,
quonodo Chriſtus inuifit, ſire in mundum v-
niuerſus ver. 15. Voluit docere ina Apoſtolos fe-
cisse, quemadmodum a Chriſto inuifit fuerante, vt
Gregor. hom. in Euangel. 29. & Beda in comen-
tariis adnotarunt.

Prædicauerunt vbiq; .] Id eft non ſolum inter Ju-
dæos, etiam inter Gentiles, vbiq; portuerunt,
nulla iam vilius loci, vilius nationis habita ratio-
ne; veſile ſupra verſu 15.

Domino cooperante. Conatus eorum adiuuante. Liberū ar-
Negane Calumna, & Lutherani nos cum Deo biniū.
cooperant, atq; ſcripura non ſolum nos Dei,
1. 3. 9. ſed quod multo maius eft. Deum noſtri
coadiutorem, & cooperatorem eft doct. Nos cū
ſcripura lo quimus, cum ſcripura ſentim: ha-
retici, qui noui ſenu noua vniuſt lingua, barba-
rinis ſum.

Eſt sermones confirmante ſequentib; ſignis. Eſſe in-
do, vt miracula per eos fierent, quibus Euangeliū
verbū, quod prædicauerunt, conſiraretur. Fa-
cit Marcus Deum miraculorum Auctorem, qui
etiiſi Apoſtoli ea vere faciebant, tamen ea potestas
non illis a natura, ſed singulari à Deo domo coce-
ſa erat: ideo autem hoc videtur Euangeliū dixiſe,
vt offendere vera fuſſe, que Chriſtus promi-
ferat, ver. 17. cap. 6. 7. vt Gregorius homil. 29. in Eu-
angeliū, & Beda obſeruarunt. Quid in hi, inquit
Gregorius, conſiderandum eft; quid memoria
commeſtandum mihi quod preceptum ob
edentia, obdientiam vero ſigna
ſequiſunt.

